

важливо передбачити і планувати не тільки основні, але і супутні види діяльності. Адже коли все працює в комплексі: і архітектурна форма, і благоустрій, і організація прибудинкової території – утворюється цілісний, логічний а головне правильний та функціональний простір в якому перебувати людині – одне задоволення!

Ремізова О. І., д-р арх., проф.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЗМІНА КОМПОЗИЦІЙНИХ УЯВЛЕНЬ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРНІЙ ОСВІТІ

Теорія композиції як теорія художньої діяльності і мислення архітектора може стимулювати розвиток і трансформацію архітектурної освіти. Акцентуючи увагу студента на процесах мислення і розвитку теоретичної думки, а не на формальних ознаках стилів і формальних способах перетворення абстрактної форми, можливо змінити суть архітектурної освіти.

Сучасна методика викладання композиції, що розробляється і впроваджується на архітектурному факультеті Харківського національного університету будівництва і архітектури (ХНУБА) базується на системному підході та історико-генетичному методі освоєння минулого досвіду архітектурної професії і формуванні сучасних уявлень про художню творчість. Це дозволяє перейти від традиційного для радянських вузів об'єктно-морфологічного методу навчання до змістовного вивчення еволюції композиційного мислення і діяльності архітектора і представити поняття, методи та засоби художньої творчості як систему що розвивається. Композиція в цьому випадку представлена не у вигляді нескінченного числа художніх зразків і формальних правил, а як специфічна система мислення і діяльності. Поняття композиції розуміється як багатозначне і те що розвивається, що включає в себе широкий спектр уявлень, накопичених в процесі багатовікового розвитку художньої діяльності.

Привертаючи увагу учня до основних професійних понять як змістовного аспекту професійного мислення, можна і необхідно розвивати власне мислення учня. Розумові навички аналізу як прототипів, так і власних ескізів, ведуть до усвідомлення процесу творчості не як чарівного осяяння, а як свідомого процесу управління власною діяльністю. При цьому порівняння прийомів композиційної роботи різних майстрів і інтерпретація їх у своїй творчості дає навички освоєння світового досвіду. А рефлексія свого процесу проектування дозволяє оцінити і порівняти свій результат з зразками подібної роботи, як стародавніми, так і сучасними.

Чи не останню роль в цьому процесі відіграє увага до розвитку теоретичної думки в архітектурі. Такі предмети, як «Еволюція теоретичної думки в архітектурі», розширюють не тільки культурний кругозір, але і дозволяють познайомити студента з оригінальними теоретичними і декларативними роботами майстрів XIX–XXI століть, поглибити їх уявлення про процес побудови теоретичних концепцій найвидатніших майстрів сучасності. Новаторські проектні рішення народжуються не відразу. Їм передують складна і тривала теоретична робота, яка призводить майстра або групу майстрів до формулювання оригінальної концепції. На її основі в подальшому буде вироблено конкретне проектне рішення. Таким чином необхідно навчитися аналізувати і робити рефлексію теоретичної думки, виявляти принципові декларативні положення і визначати їх вплив на проектну практику. Для цього розробляються спеціальні методи фіксації різних точок зору і прийоми їх графічного або схематичного відображення. Уміння оперувати такими прийомами класифікації і систематизації дозволить учневі оволодіти розумовими процедурами співвіднесення теоретичних положень і практичних прийомів їх реалізації в проекті. Ця методика також дозволяє опанувати логіками теоретизування попередніх майстрів, які виробили всесвітньо відомі теоретичні концепції, такі наприклад, як «органічна архітектура» Ф. Л. Райта або теорія модернізму Ле Корбюзьє, теорія мови архітектури або концепція сталого розвитку міст.

Різноманітності типів композиційного мислення, які накопичилися за багато століть, таких наприклад як канонічний, діалогічний, морфологічний або історико-асоціативний, відповідає різноманіттю логік і технік композиційної діяльності. Всі вони продовжують жити в сучасній практиці, але не в чистому вигляді, а в складних поєднаннях і трансформаціях, що залежать від типу і профілю вирішення поставлених перед архітектором проектних завдань. У плані вдосконалення методики викладання художньої майстерності необхідно прищепити учню вміння розрізняти ці логіки і дати навички їх вибору і використання в залежності від конкретного завдання. Такий підхід дозволить майбутньому архітектору знайти свободу творчості, створить культурну базу, на якій буде можливо будувати свої подальші уявлення і дії.

Повнота уявлень досягається шляхом співвіднесення різноманітних понять і уявлень про композицію різним прийомам і методам композиційної роботи, специфічним способам їх взаємозв'язку в кожному з типів композиційної діяльності. Сучасне уявлення про композицію трактується як сукупність семантичних, морфологічних і синтаксичних смислів. Вона розуміється як мовна діяльність, спрямована на формування яскравих смислів і багатозначних форм твору.

Усвідомлення багатозначності поняття композиції і множинності композиційних логік веде до полілогічної техніки художньої творчості. Уміння працювати в різних композиційних логіках дозволяє архітекторові

опанувати різноманітні мови і будувати свої власні художні тексти. Сучасні українські міста потребують підвищення естетичної якості та художньої різноманітності. Застосування даної методики дозволить нашим учням реалізувати свої амбітні задуми.

Русевич Т. В., канд. арх., доц.

Київський національний університет будівництва та архітектури

АРХІТЕКТУРНА СЕМІОТИКА В ОСВІТІ АРХІТЕКТОРА

Освіта архітектора – багатогранний процес, пов'язаний з декількома типами дисциплін, які можна розділити на дві основні групи. Ті, які відповідають за формування образного, естетичного мислення і ті, які стосуються суміжних питань конструкцій, інженерного забезпечення тощо. Архітектура – це середовище, культура якого порівнюється з людиною. Людина стає мірою всіх складових елементів архітектури не тільки в розумінні зовнішньої гармонії, але і внутрішнього світу людини, його духовної сфери. І відповідно, архітектурне середовище – це безпосередній інформаційний канал впливу на сприйняття людини і засіб його формування. При цьому виділяють три види інформації – *параметричну*, *семантичну* та *естетичну*. Щоб архітектор по-справжньому опанував своєю професією, він повинен вивчити художньо-образну мову, пов'язану з психологією сприйняття і психологією творчості, з музикою і поезією, яка більшістю своїх проявів пов'язана з архітектурною семіотикою і в більш широкому сенсі з семіотикою простору.

Архітектурна семіотика – це синтетична наука, яка проникає в сферу лінгвістики, теорії інформації, психології, риторики, візуальної комунікації, символіки, художньої мови форми і, якщо можна так сказати, – «візуальної поезії». Її об'єктом є вивчення специфічних просторових засобів змістоутворення і змістовираження, а також виявлення загальних закономірностей зв'язку форми зі своїм значенням і змістом.

Архітектурна семіотика складається з трьох основних частин: семантики, що займається смисловою стороною архітектури, синтактики, що відповідає за відносини частин архітектурної форми між собою і по відношенню до цілого і прагматики, що займається відносинами між архітектурною формою, архітектором – її творцем і «споживачами» архітектури – людьми, яким ця архітектура адресована. В архітектурній семіотикі активно вивчається ще один розділ – архітектурна граматики, тому що принципи формування архітектурної мови досить сильно різняться з лінгвістичними мовами, і їх граматику не можна в чистому вигляді використовувати для вирішення архітектурних проблем.

Під архітектурною синтактикою мається на увазі розділ архітектурної семіотики, який вивчає синтаксис архітектури, тобто структуру поєднання